

- الف. تقلیل میزان مرده متولدشدگان و مرگ و میر کودکان و تأمین رشد سالم آنان.
- ب. بهبود بهداشت محیط و بهداشت صنعتی از جمیع جهات.
- ج. پیشگیری و معالجه بیماری‌های همه‌گیر، بومی، حرفه‌ای و سایر بیماری‌ها همچنین پیکار علیه این بیماری‌ها.
- د. ایجاد شرایط مناسب برای تأمین مراجع پزشکی و کمک‌های پزشکی برای عموم در صورت ابتلاء به بیماری.

ماده ۱۳:

۱. دولت‌های طرف این میثاق حق هر کس را به آموزش و پرورش به رسمیت می‌شناسند. دول مزبور موافقت دارند که هدف آموزش و پرورش باید نمو کامل شخصیت انسانی و احساس حیثیت آن و تقویت احترام حقوق بشر و آزادی‌های اساسی باشد. علاوه بر این کشورهای طرف این میثاق موافقت دارند که آموزش و پرورش باید کلیه افراد را برای ایفای نقش سودمند رد یک جامعه آزاد آماده سازد و موجبات تفاهم و سازش و دوستی بین کلیه ملل و کلیه گروه‌های نژادی، قومی یا مذهبی را فراهم آورد و توسعه فعالیت‌های سازمان ملل متحد را به منظور حفظ صلح تشویق نماید.
۲. دولت‌های طرف این میثاق اذعان دارند که به منظور استیفای این حق:
 - الف. آموزش و پرورش ابتدائی باید اجباری باشد و رایگان در دسترس عموم قرار گیرد.
 - ب. آموزش و پرورش متوسطه به اشکال مختلف آن از جمله آموزش و پرورش فنی و حرفه‌ای متوسط باید تعمیم یابد و به کلیه وسایل مقتضی به ویژه به وسیله معمول کردن تدریجی آموزش و پرورش مجانی در دسترس عموم قرار گیرد.
 - ج. آموزش و پرورش عالی باید به کلیه وسایل مقتضی به ویژه به وسیله معمول کردن تدریجی آموزش و پرورش مجانی به تساوی کامل بر اساس استعداد هر کس در دسترس عموم قرار گیرد.
 - د. آموزش و پرورش پایه‌ای باید حتی الامکان برای کسانی که فاقد آموزش و پرورش ابتدائی بوده یا آن را تکمیل نکرده باشند تشویق و تشدید بشود.

ه توسعه شبکه مدارس در کلیه مدارج بالا فعالانه دنبال شود و نیز باید یک ترتیب کافی اعطاء بورس تحصیلی برقرار گردد و شرایط مادی معلمان باید پیوسته بهبود یابد.

۳. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که آزادی والدین یا سرپرست قانونی کودکان را بر حسب مورد در انتخاب مدرسه برای کودکانشان سوای مدارس دولتی محترم بشمارند مشروط بر اینکه مدارس مزبور با حداقل موازین آموزش و پرورش که ممکن است دولت تجویز یا تصویب کرده باشد مطابقت کند و آموزش و پرورش مذهبی و اخلاقی کودکان مطابق معتقدات شخصی والدین یا سرپرستان آنان تأمین گردد.

۴. هیچ‌یک از مقررات این ماده نباید به نحوی تفسیر گردد که به آزادی افراد و اشخاص حقوقی به ایجاد و اداره مؤسسات آموزشی اخلاقی نماید مشروط بر اینکه اصول مقرر در بند اول این ماده رعایت شود و تعلیماتی که در چنین مؤسساتی داده می‌شود با موازین حداقل که ممکن است دولت تجویز کرده باشد مطابقت کند.
ماده ۱۴:

دولت طرف این میثاق که در زمان امضای آن هنوز نتوانسته است در سرزمین اصلی خود یا دیگر سرزمین‌های تحت حاکمیت خود آموزش و پرورش ابتدائی اجباری مجانی تأمین نماید متعهد می‌شود ظرف مدت دو سال یک طرح تفصیلی از تدابیر لازم برای تحقق بخشیدن تدریجی اجرای کامل اصل آموزش و پرورش اجباری مجانی برای عموم ظرف مدت چند سالی که در خود طرح تصریح بشود تنظیم و تصویب کند.
ماده ۱۵:

۱. دولت‌های طرف این میثاق حق هر کس را در امور ذیل به رسمیت می‌شناسند:

الف. شرکت در زندگی فرهنگی.

ب. بهره‌مند شدن از پیشرفت‌های علمی و مجاری آن.

ج. بهره‌مند شدن از حمایت منافع معنوی و مادی ناشی از هرگونه اثر علمی، ادبی یا هنری.

۲. تدابیری که برای تأمین اعمال کامل این حق توسط دولت‌های طرف این میثاق اتخاذ

خواهد شد باید شامل تدابیر لازم برای تأمین، حفظ و توسعه و ترویج علم و فرهنگ باشد.

۳. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که آزادی لازم برای تحقیقات علمی و فعالیت‌های خلاقه را محترم بشمارند.

۴. دولت‌های طرف این میثاق به فوائد حاصل از تشویق و توسعه همکاری و تماس‌های بین‌المللی در زمینه علوم و فرهنگ اعتراف می‌نمایند.

بخش چهارم

ماده ۱۶:

۱. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند بر طبق مقررات این بخش از میثاق درباره

تدابیری که به منظور تأمین رعایت حقوق شناخته شده در این میثاق اتخاذ کرده باشند و پیشرفت‌هایی که در این زمینه حاصل شده است گزارش‌هایی تقدیم بدارند.

۲. الف. کلیه گزارش‌ها به عنوان دبیرکل سازمان ملل متحد تقدیم می‌شود. مشارالیه رونوشت گزارشها را برای بررسی طبق مقررات این میثاق به شورای اقتصادی و اجتماعی ارسال می‌دارد.

ب. دبیرکل سازمان ملل متحد همچنین رونوشت تمام یا قسمت‌های مربوط به گزارش‌های واصل از کشورهای طرف این میثاق و نیز عضو مؤسسات تخصصی را تا جایی که این گزارش‌ها یا قسمت‌های مربوط آنها راجع به مسائلی باشد که بر طبق اساسنامه مؤسسات تخصصی مذکور در صلاحیت آنها قرار می‌گیرد برای آن مؤسسات ارسال می‌دارد.

ماده ۱۷:

۱. دولت‌های طرف این میثاق گزارش‌های خود را مرحله به مرحله بر طبق برنامه‌ای که شورای اقتصادی و اجتماعی ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این میثاق پس از مشاوره با دول طرف میثاق و مؤسسات تخصصی مربوط تنظیم خواهد کرد تقدیم خواهند داشت.

۲. گزارش‌ها ممکن است حاکی از عوامل و مشکلاتی باشد که مانع دولت‌ها در اجرای

کامل تعهدات مقرر در این میثاق شده است.^۱

۳. در مواردی که اطلاعات مربوط توسط دولت طرف این میثاق قبلاً به سازمان ملل متحد یا هر یک از مؤسسات تخصصی فرستاده شده باشد، تهیه مجدد اطلاعات مزبور ضرورت نخواهد داشت بلکه اشاره صریح به اطلاعات ارسال شده قبلی کفایت خواهد کرد.

ماده ۱۸:

شورای اقتصادی و اجتماعی به موجب مسئولیت‌هایی که طبق منشور ملل متحد در زمینه حقوق بشر و آزادی‌های اساسی به آن محول شده است می‌تواند به منظور تقدیم گزارش‌هایی از طرف مؤسسات تخصصی به شوری در حدود فعالیت‌های مربوط به خودشان درباره پیشرفت‌های حاصل در تأمین رعایت مقررات این میثاق با مؤسسات مزبور قرارداتی بگذارد. این گزارش‌ها ممکن است متضمن اطلاعاتی^۲ باشد در خصوص تصمیمات و توصیه‌هایی که ارکان ذیصلاحیت مؤسسات مزبور راجع به عملیات اجرایی تصویب کرده‌اند.

ماده ۱۹:

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند گزارش‌های مربوط به حقوق بشر را که دولت‌ها بر طبق مواد ۱۶ و ۱۷ و مؤسسات تخصصی بر طبق ماده ۱۸ تقدیم می‌دارند برای مطالعه و توصیه کلی یا در صورت اقتضاء برای اطلاع به کمیسیون حقوق بشر احاله نماید.

ماده ۲۰:

دولت‌های طرف این میثاق و مؤسسات تخصصی مربوط می‌توانند درباره هر توصیه کلی که به موجب ماده ۱۹ شده باشد یا درباره هرگونه ذکری که از یک توصیه کلی در یک گزارش کمیسیون حقوق بشر یا در هر سند مذکور در آن گزارش شده باشد ملاحظات خود را به شورای اقتصادی و اجتماعی تقدیم بدارند.

۱. در متن انگلیسی عبارت «عوامل و مشکلات مؤثر در میزان اجرای تعهدات مقرر در این میثاق...» استعمال شده است.

۲. در متن انگلیسی به جای «اطلاعات» کلمه «خصوصیات» استعمال شده است.

ماده ۲۱:

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌توانند گاهگاه گزارش‌هایی متضمن توصیه‌های کلی و خلاصه اطلاعات واصل از جانب دول طرف این میثاق و عضو مؤسسات تخصصی درباره تدابیر متخذه و پیشرفت‌های حاصله در رعایت کلی حقوق شناخته شده در این میثاق به مجمع عمومی تقدیم دارد.

ماده ۲۲:

شورای اقتصادی و اجتماعی می‌تواند توجه سایر ارکان سازمان ملل متحد و ارکان فرعی و مؤسسات تخصصی مربوط را که عهده‌دار کمک فنی هستند به مسائلی معطوف بدارد که در گزارش‌های مذکور در این بخش این میثاق عنوان شده و ممکن است به این مؤسسات کمک کند که هر یک در حدود صلاحیتشان راجع به مقتضی بودن اتخاذ تدابیر بین‌المللی مقید به اجرای مؤثر و تدریجی این میثاق اظهار نظر بکنند.

ماده ۲۳:

دولت‌های طرف این میثاق موافقت دارند که تدابیر بین‌المللی به منظور تأمین تحقق حقوق شناخته شده در این میثاق بالاخص شامل انعقاد کنوانسیون‌ها، تصویب نامه‌ها، دادن کمک فنی و تشکیل کنفرانس‌های منطقه‌ای و کنفرانس‌های فنی با شرکت دولت‌های مربوط به منظور مشاور و بررسی، می‌باشد.

ماده ۲۴:

هیچ‌یک از مقررات این میثاق نباید به نحوی تفسیر گردد که به مقررات منشور ملل متحد و اساسنامه‌های مؤسسات تخصصی دائر به تعریف مسئولیت‌های مربوط به هر یک از ارکان مختلف سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی نسبت به مسائل موضوع این میثاق لطمه‌ای وارد آورد.

ماده ۲۵:

هیچ‌یک از مقررات این میثاق نباید به نحوی تفسیر گردد که به حق ذاتی کلیه ملل به تمتع و استفاده کامل و آزادانه آنان از منابع و ثروت‌های طبیعی خودشان لطمه‌ای وارد آورد.

ماده ۲۶:

۱. این میثاق برای امضای هر دولت عضو سازمان ملل متحد یا عضو هر یک از مؤسسات تخصصی ملل متحد یا هر دولت طرف متعاقد اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری یا هر دولت دیگری که مجمع عمومی سازمان ملل متحد دعوت کند که طرف این میثاق بشود مفتوح است.
۲. این میثاق موکول به تصویب^۱ است. اسناد تصویب باید نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع شود.
۳. این میثاق برای الحاق هر یک از دولت‌های مذکور در بند اول این ماده مفتوح خواهد بود.
۴. الحاق به وسیله تودیع سند الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد صورت می‌گیرد.
۵. دبیرکل سازمان ملل متحد کلیه دولت‌هایی که این میثاق را امضاء کرده‌اند یا به آن ملحق شده‌اند از تودیع هر سند تصویب یا الحاق مطلع خواهد کرد.

ماده ۲۷:

۱. این میثاق سه ماه پس از تاریخ تودیع سی و پنجمین سند تصویب یا الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد لازم‌الاجراء می‌شود.
۲. درباره هر دولتی که پس از تودیع سی و پنجمین سند تصویب یا الحاق این میثاق را تصویب کند یا به آن ملحق بشود این میثاق سه ماه پس از تاریخ تودیع سند تصویب یا الحاق آن دولت لازم‌الاجراء خواهد شد.

ماده ۲۸:

- مقررات این میثاق بدن هیچ‌گونه محدودیت یا استثناء درباره کلیه واحدهای تشکیل دهنده دولت‌های متحده شمول خواهد داشت.

ماده ۲۹:

۱. دولت طرف این میثاق می‌تواند اصلاح این میثاق را پیشنهاد و متن آن را نزد دبیرکل

۱. مراد از اصطلاح «تصویب» در کنوانسیون‌های بین‌المللی تصویب مقامات صلاحیتدار داخلی کشور امضاء کننده طبق قانون اساسی آن کشور است.

سازمان ملل متحد تودیع کند. در این صورت دبیرکل هر طرح اصلاح پیشنهادی را برای دولت‌های طرف این میثاق ارسال می‌دارد و از آنها درخواست می‌نماید به او اعلام دارند که آیا مایلند کنفرانسی از دولت‌های طرف میثاق به منظور بررسی و اخذ رأی درباره طرح‌های پیشنهادی تشکیل گردد. در صورتی که حداقل یک ثلث از دول طرف میثاق موافق تشکیل چنین کنفرانسی باشند دبیرکل کنفرانس را تحت لوای سازمان ملل متحد دعوت خواهد کرد. هر اصلاحی که مورد قبول اکثریت دول حاضر و رأی‌دهنده در کنفرانس واقع شود برای تصویب به مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقدیم خواهد شد.

۲. اصلاحات موقعی لازم‌الاجراء می‌شود که به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد برسد و اکثریت دو ثلث دولت‌های طرف این میثاق بر طبق قواعد قانون اساسی خودشان آن را قبول کرده باشند.

۳. موقعی که اصلاحات لازم‌الاجراء می‌شود برای آن دسته از دولت‌های طرف میثاق که آن را قبول کرده‌اند الزام‌آور خواهد بود. سایر دولت‌های طرف میثاق کماکان به مقررات این میثاق و هرگونه اصلاح آن که قبلاً قبول کرده‌اند ملزم خواهند بود.

ماده ۳۰:

قطع نظر از اطلاعیه‌های مقرر در بند ۵ ماده ۲۶ دبیرکل سازمان ملل متحد مراتب زیر را به کلیه دولت‌های مذکور در بند اول آن ماده اطلاع خواهد داد:

الف. امضاهای این میثاق و اسناد تصویب و الحاق تودیع شده طبق ماده ۲۶.

ب. تاریخ لازم‌الاجراء شدن این میثاق طبق ماده ۲۷ و تاریخ لازم‌الاجراء شدن اصلاحات طبق ماده ۲۹.

ماده ۳۱:

۱. این میثاق که متن‌ها چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیائی آن دارای اعتبار مساوی است در بایگانی سازمان ملل متحد تودیع خواهد شد.

۲. دبیرکل سازمان ملل متحد رونوشت مصدق این میثاق را برای کلیه دولت‌های مذکور در ماده ۲۶ ارسال خواهد داشت.

بخش سوم

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی

مقدمه

دول طرف این میثاق

با توجه به اینکه طبق اصولی که در منشور ملل متحد اعلام گردیده است شناسائی حیثیت ذاتی و حقوق یکسان و غیرقابل انتقال کلیهٔ اعضاء خانواده بشر مبنای آزادی، عدالت و صلح در جهان است. با اذعان به اینکه حقوق مذکور ناشی از حیثیت ذاتی شخص انسان است، با اذعان به اینکه بر طبق اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر کمال مطلوب انسان آزاد رهایی یافته از ترس و فقر فقط در صورتی حاصل می‌شود که شرایط تمتع هر کس از حقوق مدنی و سیاسی خود و همچنین از حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی او ایجاد شود، با توجه به اینکه دولت‌ها بر طبق منشور ملل متحد به ترویج احترام جهانی و مؤثر رعایت حقوق و آزادی‌های بشر ملزم هستند، با در نظر گرفتن این حقیقت که هر فرد نسبت به افراد دیگر و نیز نسبت به اجتماعی که بدان تعلق دارد عهده‌دار وظایفی است و مکلف است به اینکه در ترویج و رعایت حقوق شناخته شده به موجب این میثاق اهتمام نماید. با مواد زیر موافقت دارد:

بخش یک

مادهٔ ۱:

۱. کلیهٔ ملل دارای حق خودمختاری هستند. به موجب حق مزبور ملل وضع سیاسی خود را آزادانه تعیین و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود را آزادانه تأمین می‌کنند.

۲. کلیه ملل می‌توانند برای نیل به هدف‌های خود در منابع و ثروت‌های طبیعی خود بدون اختلال به الزامات ناشی از همکاری اقتصادی بین‌المللی مبتنی بر منابع مشترک و حقوق بین‌الملل آزادانه هرگونه تصرفی بنمایند - در هیچ مورد نمی‌توان ملتی را از وسایل معاش خود محروم کرد.

۳. دولت‌های طرف این میثاق از جمله دولت‌های مسئول اداره سرزمین‌های غیرخودمختار و تحت قیمومت مکلفند تحقق حق خودمختاری ملل را تسهیل و احترام این حق را طبق مقررات منشور ملل متحد رعایت کنند.

بخش دوم

ماده ۲

۱. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو و تابع حاکمیتشان بدون هیچ‌گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصل و منشاء ملی یا اجتماعی ثروت، نسب یا سایر وضعیت‌ها محترم شمرده و تضمین بکنند.

۲. هر دولت طرف این میثاق متعهد می‌شود که بر طبق اصول قانون اساسی خود و مقررات این میثاق اقداماتی در زمینه اتخاذ تدابیر قانون‌گذاری و غیر آن به منظور تنفیذ حقوق شناخته شده در این میثاق که قبلاً به موجب قوانین موجود یا تدابیر دیگر لازم‌الاجرا نشده است به عمل آورد.

۳. هر دولت طرف این میثاق متعهد می‌شود که:

الف. تضمین کند که برای هر شخصی که حقوق و آزادی‌های شناخته شده در این میثاق درباره او نقض شده باشد وسیله مطمئن احقاق حق فراهم بشود هر چند که نقض حقوق به وسیله اشخاصی ارتکاب شده باشد که در اجرای مشاغل رسمی خود عمل کرده باشند.

ب. تضمین کند که مقامات صالح قضائی، اداری یا مقننه یا هر مقام دیگری که به موجب مقررات قانونی آن کشور صلاحیت دارد درباره شخص دادخواست دهنده احقاق حق بکنند و همچنین امکانات تظلم به مقامات قضائی را توسعه بدهد.

ج. تضمین کند که مقامات صالح «نسبت به تظلماتی که حقانیت آن محرز بشود ترتیب اثر صحیح بدهند.»

ماده ۳

دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که تساوی حقوق زنان و مردان را در استفاده از حقوق مدنی و سیاسی پیش‌بینی شده در این میثاق تأمین کنند.

ماده ۴

۱. هرگاه یک خطر عمومی استثنائی (فوق‌العاده) موجودیت ملت را تهدید کند و این خط رسماً اعلام بشود کشورهای طرف این میثاق می‌توانند تدابیری خارج از الزامات مقرر در این میثاق به میزانی که وضعیت حتماً ایجاب می‌نماید اتخاذ نمایند مشروط بر اینکه تدابیر مزبور با سایر الزاماتی که بر طبق حقوق بین‌الملل به عهده دارند مغایرت نداشته باشد و منجر به تبعیضی منحصرأ بر اساس نژاد، رنگ، جنس، زبان، اصل و منشاء مذهبی یا اجتماعی نشود.

۲. حکم مذکور در بند فوق هیچ‌گونه انحراف از مواد ۶-۷-۸ (بندهای اول و دوم) ۱۱-۱۵-۱۶-۱۸ را تجویز نمی‌کند.

۳. دولت‌های طرف این میثاق را توسط دبیرکل ملل متحد از مقرراتی که از آن انحراف ورزیده و جهاتی که موجب انحراف شده است مطلع نمایند و در تاریخی که به این انحراف‌ها خاتمه می‌دهند مراتب را به وسیله اعلامیه جدیدی از همان مجری اطلاع دهند.

ماده ۵

۱. هیچ یک از مقررات این میثاق نباید به نحوی تفسیر شود که متضمن ایجاد حقی برای دولتی یا گروهی یا فردی گردد که به استناد آن به منظور تضييع هر یک از حقوق و آزادی‌های شناخته شده در این میثاق و یا محدود نمودن آن بیش از آنچه در این میثاق پیش‌بینی شده است مبادرت به فعالیتی بکند و یا اقدامی به عمل آورد.

۲. هیچ‌گونه محدودیت یا انحراف از هر یک از حقوق اساسی بشر که به موجب قوانین کنوانسیونها، آیین‌نامه‌ها یا عرف و عادات نزد هر دولت طرف این میثاق به رسمیت شناخته شده یا نافذ و جاری است به عذر اینکه این میثاق چنین حقوقی را به

رسمیت نشناخته یا اینکه به میزان کمتری به رسمیت شناخته است قابل قبول نخواهد بود.

بخش سوم

ماده ۶

۱. حق زندگی از حقوق ذاتی شخص انسان است. این حق باید به موجب قانون حمایت بشود. هیچ فردی را نمی‌توان خودسرانه (بدون مجوز) از زندگی محروم کرد.
۲. در کشورهایی که مجازات اعدام لغو نشده صدور حکم اعدام جایز نیست مگر در مورد مهم‌ترین جنایات طبق قانون لازم‌الاجراء در زمان ارتکاب جنایت که آن هم نباید با مقررات این میثاق و کنوانسیون‌ها راجع به جلوگیری و مجازات جرم‌کشتار دسته‌جمعی (ژنوسید) منافات داشته باشد. اجرای این مجازات جایز نیست مگر به موجب حکم قطعی صادر از دادگاه صالح.
۳. در مواقعی که سلب حیات تشکیل‌دهنده جرم‌کشتار دسته‌جمعی باشد چنین معهود است که هیچ یک از مقررات این ماده دولت‌های طرف این میثاق را مجاز نمی‌دارد که به هیچ نحو از هیچ یک از الزاماتی که به موجب مقررات کنوانسیون جلوگیری و مجازات جرم‌کشتار دسته‌جمعی (ژنوسید) تقبل شده انحراف ورزند.
۴. هر محکوم به اعدامی حق خواهد داشت که درخواست عفو یا تخفیف مجازات بنماید عفو عمومی با عفو فردی یا تخفیف مجازات اعدام در تمام موارد ممکن است اعطاء شود.
۵. حکم اعدام در مورد جرائم ارتكابی اشخاص کمتر از هیجده سال صادر نمی‌شود و در مورد زنان باردار قابل اجرا نیست.
۶. هیچ یک از مقررات این ماده برای تأخیر یا منع‌الغاء مجازات اعدام از طرف هر یک از دولت‌های طرف این میثاق قابل استناد نیست.

ماده ۷

هیچ کس را نمی‌توان مورد آزار و شکنجه یا مجازات‌ها یا رفتارهای ظالمانه یا خلاف انسانی یا تردیلی قرار داد. مخصوصاً قرار دادن یک شخص تحت آزمایش‌های پزشکی یا علمی بدون رضایت آزادانه او ممنوع است.

ماده ۸

۱. هیچ کس را نمی توان در بردگی نگاه داشت - بردگی و خرید و فروش برده به هر نحوی از انحاء ممنوع است.
۲. هیچ کس را نمی توان در بندگی (غلامی) نگاه داشت.
۳. الف. هیچ کس به انجام اعمال شاقه یا کار اجباری وادار نخواهد شد.
ب. شق الف بند ۳ را نمی توان چنین تفسیر نمود که در کشورهایی که بعضی از جنایات قابل مجازات با اعمال شاقه است مانع اجرای مجازات اعمال شاقه مورد حکم صادر از دادگاه صالح بشود.
ج. «اعمال شاقه یا کار اجباری» مذکور در این بند شامل امور زیر نیست:
اول - هرگونه کار یا خدمت ذکر نشده در شق «ب» که متعارفاً به کسی که به موجب یک تصمیم قضائی قانونی زندانی است یا به کسی که موضوع چنین تصمیمی بوده و در حال آزادی مشروط باشد تکلیف می گردد.
دوم - هرگونه خدمت نظامی و در کشورهایی که امتناع از خدمت وظیفه به رسمیت شناخته شده است هرگونه خدمت ملی که به موجب قانون به امتناع کنندگان تکلیف می شود.
سوم - هرگونه خدمتی که در موارد قوه قهریه (فورس ماژور) یا بلیاتی که حیات یا رفاه جامعه را تهدید می کند تکلیف بشود.
چهارم - هر کار یا خدمتی که جزئی از الزامات مدنی (اجتماعی) متعارف باشد.

ماده ۹

۱. هر کس حق آزادی و امنیت شخصی دارد. هیچ کس را نمی توان خودسرانه (بدون مجوز) دستگیر یا بازداشت (زندانی) کرد. از هیچ کس نمی توان سلب آزادی کرد مگر به جهات و طبق آئین دادرسی مقرر به حکم قانون.
۲. هر کس دستگیر می شود باید در موقع دستگیر شدن از جهات (علل) آن مطلع شود و در اسرع وقت اخطاریه ای دائر به هرگونه اتهامی که به او نسبت داده می شود دریافت دارد.
۳. هر کس به اتهام جرمی دستگیر یا بازداشت (زندانی) می شود باید او را به اسرع وقت

در محضر دادرس یا هر مقام دیگری که به موجب قانون مجاز به اعمال اختیارات قضائی باشد حاضر نمود و باید در مدت معقولی دادرسی یا آزاد شود. بازداشت (زندانی نمودن) اشخاصی که در انتظار دادرسی هستند نباید قاعده کلی باشد لیکن آزادی موقت ممکن است موکول به اخذ تصمیم‌هایی بشود که حضور متهم را در جلسه دادرسی و سایر مراحل رسیدگی قضائی و حسب مورد برای اجرای حکم تأمین نماید.

۴. هر کس که بر اثر دستگیر یا بازداشت (زندانی) شدن از آزادی محروم می‌شود حق دارد که به دادگاه تظلم نماید به این منظور که دادگاه بدون تأخیر راجع به قانونی بودن بازداشت اظهار رأی بکند و در صورت غیرقانونی بودن بازداشت حکم آزادی او را صادر کند.

۵. هر کس که به طور غیرقانونی دستگیر یا بازداشت (زندانی) شده باشد حق جبران خسارت خواهد داشت.

ماده ۱۰

۱. درباره کلیه افرادی که از آزادی خود محروم شده‌اند باید با انسانیت و احترام به حیثیت ذاتی شخص انسان رفتار کرد.

۲. الف. متهمین جز در موارد استثنائی از محکومین جدا نگاهداری خواهند شد تابع نظام جداگانه‌ای متناسب با وضع اشخاص غیرمحکوم خواهند بود.

ب. صغار متهم باید از بزرگسالان جدا بوده و باید در اسرع اوقات ممکن در مورد آنان اتخاذ تصمیم بشود.

۳. نظام زندان‌ها متضمن رفتاری با محکومین خواهد بود که هدف اساسی آن اصلاح و اعاده حیثیت اجتماعی زندانیان باشد. صغار بزهکار باید از بزرگسالان جدا بوده و تابع نظامی متناسب با سن و وضع قانونی‌شان باشند.

ماده ۱۱

هیچ کس را نمی‌توان تنها به این علت که قادر به اجرای یک تعهد قراردادی خود نیست، زندانی کرد.

ماده ۱۲

۱. هر کس قانوناً در سرزمین دولتی مقیم باشد حق عبور و مرور آزادانه و انتخاب آزادانه مسکن خود را در آنجا خواهد داشت.
۲. هر کس آزاد است هر کشوری و از جمله کشور خود را ترک کند.
۳. حقوق مذکور فوق تابع هیچ‌گونه محدودیتی نخواهد بود مگر محدودیت‌هایی که به موجب قانون مقرر گردیده و برای حفظ امنیت ملی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های دیگران لازم بوده و با سایر حقوق شناخته در این میثاق سازگار باشد.
۴. هیچ کس را نمی‌توان خودسرانه (بدون مجوز) از حق ورود به کشور خود محروم کرد.

ماده ۱۳:

بیگانه‌ای که قانوناً در قلمرو یک دولت طرف این میثاق باشد فقط در اجرای تصمیمی که مطابق قانون اتخاذ شده باشد ممکن است از آن کشور اخراج بشود و جز در مواردی که جهات حتمی امنیت ملی به طور دیگر اقتضاء نماید باید امکان داشته باشد که علیه اخراج خود موجهاً اعتراض کند و اعتراض او در مقام صالح یا نزد شخص یا اشخاص منصوب بخصوص از طرف مقام صالح با حضور نماینده‌ای که به این منظور تعیین می‌کند رسیدگی شود.

ماده ۱۴:

۱. همه در مقابل دادگاه‌ها و دیوان‌های دادگستری متساوی هستند هر کس حق دارد به اینکه به دادخواهی او منصفانه و علنی در یک دادگاه صالح که مستقل و بی‌طرف تشکیل شده طبق قانون رسیدگی بشود و آن دادگاه درباره حقایق اتهامات جزائی علیه او یا اختلافات راجع به حقوق و الزامات او در امور مدنی اتخاذ تصمیم بنماید. تصمیم به سرّی بودن جلسات در تمام یا قسمتی از دادرسی خواه به جهات اخلاق حسنه یا نظم عمومی یا امنیت ملی در یک جامعه دموکراتیک و خواه در صورتی که مصلحت زندگی خصوصی اصحاب دعوی اقتضاء کند و خواه در موادی که از لحاظ کیفیات خاص علنی بودن جلسات مضر به مصالح دادگستری باشد تا حدی که دادگاه لازم بداند امکان دارد لیکن حکم صادر در امور کیفری یا مدنی علنی خواهد بود

مگر آنکه مصلحت صغار طور دیگری اقتضاء نماید یا دادرسی مربوط به اختلافات زناشویی یا ولایت اطفال باشد.

۲. هر کس به ارتکاب جرمی متهم شده باشد حق دارد بی‌گناه فرض شود تا اینکه مقصر بودن او بر طبق قانون محرز بشود.

۳. هر کس متهم به ارتکاب جرمی بشود یا تساوی کامل لاقبل حق تضمین‌های ذیل را خواهد داشت:

الف. در اسرع وقت و تفصیل به زبانی که او بفهمد از نوع و علل اتهامی که به او نسبت داده می‌شود، مطلع شود.

ب. وقت و تسهیلات کافی برای تهیه دفاع خود و ارتباط با وکیل منتخب خود داشته باشد.

ج. بدون تأخیر غیرموجه درباره او قضاوت بشود.

د. در محاکمه حاضر بشود و شخصاً به وسیله وکیل منتخب خویش از خود دفاع کند و در صورتی که وکیل نداشته باشد حق داشتن یک وکیل به او اطلاع داده شود و در مواردی که مصالح دادگستری اقتضاء نماید از طرف دادگاه رأساً برای او وکیلی تعیین بشود که در صورت عجز او از پرداخت حق‌الوکاله هزینه‌ای نخواهد داشت.

ه. از شهودی که علیه او شهادت می‌دهند سئوالات بکنند یا بخواهد که از آنها سئوالاتی بشود و شهودی که علیه او شهادت می‌دهند با همان شرایط شهود علیه او احضار و از آنها سئوالات بشود.

و. اگر زبانی را که در دادگاه تکلم می‌شود نمی‌فهمد و یا نمی‌تواند به آن تکلم کند یک مترجم مجاناً به او کمک کند.

ز. مجبور نشود که علیه خود شهادت دهد و یا به مجرم بودن اعتراف نماید.

۴. آئین دادرسی جوانانی که از لحاظ قانون جزا هنوز بالغ نیستند باید به نحوی باشد که رعایت سن و مصلحت اعاده حیثیت آنان را بنماید.

۵. هر کس مرتکب جرمی اعلام بشود حق دارد که اعلام مجرمیت و محکومیت او به وسیله یک دادگاه عالیتری طبق قانون مورد رسیدگی واقع بشود.

۶. هرگاه حکم قطعی محکومیت جزائی کسی بعداً فسخ بشود یا یک امر حادث یا امری که جدیداً کشف شده دال بر وقوع یک اشتباه قضائی باشد و بالتیجه مورد عفو قرار گیرد شخصی که در نتیجه این محکومیت متحمل مجازات شده استحقاق خواهد داشت که خسارات او طبق قانون جبران بشود مگر اینکه ثابت شود که عدم افشاء فیه موقع حقیقت مکتوم کلاً یا جزاً منتسب به خود او بوده است.

۷. هیچ کس را نمی توان برای جرمی که به علت اتهام آن به موجب حکم قطعی صادر طبق قانون آئین دادرسی کیفری هر کشوری محکوم یا تبرئه شده است مجدداً مورد تعقیب و مجازات قرار داد.

ماده ۱۵

۱. هیچ کس به علت فعل یا ترک فعلی که در موقع ارتکاب بر طبق قوانین ملی یا بین المللی جرم نبوده، محکوم نمی شود و همچنین مجازاتی شدیدتر از آنچه در زمان ارتکاب جرم قابل اعمال بوده تعیین نخواهد شد. هرگاه پس از ارتکاب جرم قانون مجازات خفیف تری برای آن مقرر دارد مرتکب از آن استفاده خواهد نمود.

۲. هیچ یک از مقررات این ماده با دادرسی و محکوم کردن هر شخصی که به علت فعل یا ترک فعلی که در زمان ارتکاب بر طبق اصول کلی حقوق شناخته شده در جامعه ملت ها مجرم بوده منافات نخواهد داشت.

ماده ۱۶

هر کس حق دارد به اینکه شخصیت حقوقی او همه جا شناخته شود.

ماده ۱۷

۱. هیچ کس نباید در زندگی خصوصی و خانواده و اقامتگاه یا مکاتبات مورد مداخلات خودسرانه (بدون مجوز) یا خلاف قانون قرار گیرد و همچنین شرافت و حیثیت او نباید مورد تعرض غیرقانونی واقع شود.

۲. هر کس حق دارد در مقابل این گونه مداخلات یا تعرض از حمایت قانون برخوردار شود.

ماده ۱۸

۱. هر کس حق آزادی فکر وجدان و مذهب دارد. این حق شامل آزادی - داشتن یا قبول

- یک مذهب یا معتقدات به انتخاب خود همچنین آزادی ابراز مذهب یا معتقدات خودخواه بطور فردی یا جماعت‌خواه به طور علنی یا در خفا در عبادات و اجرای آداب و اعمال و تعلیمات مذهبی می‌باشد.
۲. هیچکس نباید مورد اکراهی واقع شود که به آزادی او در داشتن یا قبول یک مذهب یا معتقدات به انتخاب خودش لطمه وارد آورد.
۳. آزادی ابراز مذهب یا معتقدات را نمی‌توان تابع محدودیت‌هایی نمود مگر آنچه منحصرأ به موجب قانون پیش‌بینی شده و برای حمایت از امنیت، نظم، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های اساسی دیگران ضرورت داشته باشد.
۴. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که آزادی والدین و بر حسب مورد سرپرستان قانونی کودکان را در تأمین آموزش مذهبی و اخلاقی کودکان مطابق معتقدات خودشان محترم بشمارند.

ماده ۱۹

۱. هیچکس را نمی‌توان به مناسبت عقایدش مورد مزاحمت و اخافه قرار داد.
۲. هر کس حق آزادی بیان دارد. این حق شامل آزادی تفحص و تحصیل و اشاعه اطلاعات و افکار از هر قبیل بدون توجه به سرحدات خواه شفاهاً یا به صورت نوشته یا چاپ یا به صورت هنری یا به هر وسیله دیگر به انتخاب خود می‌باشد.
۳. اعمال حقوق مذکور در بند ۲ این ماده مستلزم حقوق و مسئولیت‌های خاصی است و لذا ممکن است تابع محدودیت‌های معینی بشود که در قانون تصریح شده و برای امور ذیل ضرورت داشته باشد:

الف. احترام حقوق یا حیثیت دیگران.

ب. حفظ امنیت ملی یا نظم عمومی یا سلامت یا اخلاق عمومی.

ماده ۲۰

۱. هرگونه تبلیغ برای جنگ به موجب قانون ممنوع است.
۲. هرگونه دعوت (ترغیب) به کینه (تنفر) ملی یا نژادی یا مذهبی که محرک تبعیض یا مخاصمه یا اعمال زور باشد به موجب قانون ممنوع است.

ماده ۲۱

حق تشکیل مجامع مسالمت آمیز به رسمیت شناخته می شود. اعمال این حق تابع هیچ گونه محدودیتی نمی تواند باشد جز آنچه بر طبق قانون مقرر شده و در یک جامعه دمکراتیک به مصلحت امنیت یا ایمنی عمومی یا نظم عمومی یا برای حمایت از سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی های دیگران ضرورت داشته باشد.

ماده ۲۲

۱. هر کس حق اجتماع آزادانه با دیگران دارد از جمله حق تشکیل سندیکا (اتحادیه های صنفی) و الحاق به آن برای حمایت از منافع خود.
۲. اعمال این حق تابع هیچ گونه محدودیتی نمی تواند باشد مگر آنچه که به موجب قانون مقرر گردیده و در یک جامعه دمکراتیک به مصلحت امنیت ملی یا ایمنی عمومی نظم عمومی یا برای حمایت از سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی های دیگران ضرورت داشته باشد. این ماده مانع از آن نخواهد بود که اعضای نیروی های مصلح و پلیس در اعمال این حق تابع محدودیت های قانونی بشوند.
۳. هیچ یک از مقررات این ماده دولت های طرف کنوانسیون مورخ ۱۹۴۸ سازمان بین المللی کار مربوط به آزادی سندیکائی و حمایت از حق سندیکائی (حق متشکل شدن) را مجاز نمی دارد که با اتخاذ تدابیر قانون گذاری یا با نحوه اجرای قوانین به تضمین های مقرر در آن کنوانسیون لطمه وارد آورند.

ماده ۲۳

۱. خانواده عنصر^۱ طبیعی و اساسی جامعه است و استحقاق حمایت جامعه و حکومت را دارد.
۲. حق نکاح و تشکیل خانواده برای زنان و مردان از زمانی که به سن ازدواج می رسند به رسمیت شناخته می شود.
۳. هیچ نکاحی بدون رضایت آزادانه و کامل طرفین آن منعقد نمی شود.

۱. در متن انگلیسی به جای «عنصر» کلمات «واحد گروهی» استعمال شده است.

۴. دولت‌های طرف این میثاق تدابیر مقتضی به منظور تأمین تساوی حقوق و مسئولیت‌های زوجین در مورد ازدواج در مدت زوجیت و هنگام انحلال آن اتخاذ خواهند کرد. در صورت انحلال ازدواج پیش‌بینی‌هایی برای تأمین حمایت لازم از اطفال به عمل خواهند آورد.

ماده ۲۴

۱. هر کودکی بدون هیچ‌گونه تبعیض از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، اصل و منشاء ملی یا اجتماعی، مکنت یا نسب حق دارد از تدابیر حمایتی که به اقتضای وضع صغیر بودنش از طرف خانواده او و جامعه و حکومت کشور او باید به عمل آید برخوردار گردد.

۲. هر کودکی باید بلافاصله پس از ولادت به ثبت برسد و دارای نامی بشود.

۳. هر کودکی حق تحصیل تابعیتی دارد.

ماده ۲۵

هر انسان عضو اجتماع^۱ حق و امکان خواهد داشت بدون (در نظر گرفتن) هیچ یک از تبعیضات مذکور در ماده ۲ و بدون محدودیت‌های غیر معقول:

الف. در اداره امور عمومی بالمباشره یا بواسطه نمایندگانی که آزادانه انتخاب شوند شرکت نماید.

ب. در انتخابات ادواری که از روی صحت به آراء عمومی مساوی و مخفی انجام شود و تضمین کننده بیان آزادانه اراده انتخاب کنندگان باشد رأی بدهد و انتخاب بشود.

ج. با حق تساوی طبق شرایط کلی بتواند به مشاغل عمومی کشور خود نائل شود.

ماده ۲۶

کلیه اشخاص در مقابل قانون متساوی هستند و بدون هیچ‌گونه تبعیض استحقاق حمایت بالسویه قانون را دارند. از این لحاظ قانون باید هرگونه تبعیض را منع و برای کلیه اشخاص حمایت مؤثر و متساوی علیه هر نوع تبعیض خصوصاً از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب عقاید سیاسی و عقاید دیگر اصل و منشأ ملی یا اجتماعی مکنت، نسب یا هر وضعیت دیگر تضمین بکند.

۱. انسان عضو اجتماع ترجمه لغت Citoyen به زبان فرانسه Citizen به زبان انگلیسی است.

ماده ۲۷

در کشورهایایی که اقلیت‌های نژادی، مذهبی یا زبانی وجود دارند، اشخاص متعلق به اقلیت‌های مزبور را نمی‌توان از این حق محروم نمود که مجتمعاً با سایر افراد گروه خودشان از فرهنگ خاص خود متمتع شوند و به دین خود متدین بوده و بر طبق آن عمل کنند یا به زبان خود تکلم نمایند.

بخش چهارم

ماده ۲۸

۱. یک کمیته حقوق بشر (که از این پس در این میثاق کمیته نامیده خواهد شد) تأسیس می‌شود. این کمیته مرکب از هجده عضو است و متصدی خدمات به شرح ذیل می‌باشد:

۲. کمیته مرکب خواهد بود از اتباع دولت‌های طرف این میثاق که باید از شخصیت‌های دارای مکارم عالی اخلاقی بوده و صلاحیتشان در زمینه حقوق بشر محرز (شناخته شده) باشد. مفید بودن شرکت بعضی اشخاص واجد تجربه در امور قضائی در کارهای این کمیته مورد توجه واقع خواهد شد.

۳. اعضای کمیته انتخابی هستند و برحسب صلاحیت شخصی خودشان^۱ خدمت خواهند نمود.

ماده ۲۹

۱. اعضای کمیته با رأی مخفی از فهرست اشخاص واجد شرایط مذکور در ماده ۲۸ که به این منظور به وسیله دولت‌های طرف این میثاق نامزد شده‌اند انتخاب می‌شوند.

۲. هر دولت طرف این میثاق نمی‌تواند بیش از دو نفر نامزد کند. این دو نفر نیز بایستی از اتباع دولت معرف بوده باشند.

۳. تجدید نامزدی یک شخص مجاز است.

۱. منظور این است که این اشخاص در کمیته نماینده رسمی کشور متبوع خود محسوب نمی‌شوند.

ماده ۳۰:

۱. اولین انتخابات دیرتر از شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این میثاق انجام نخواهد شد.

۲. برای انتخابات کمیته هر بار حداقل چهار ماه پیش از تاریخ انجام آن به استثنای انتخاباتی که برای اشغال محل خالی طبق ماده ۲۴ به عمل می‌آید دبیرکل سازمان ملل متحد از کشورهای طرف این میثاق کتباً دعوت خواهد نمود که نامزدهای خود را برای عضویت کمیته ظرف سه ماه معرفی کنند.

۳. دبیرکل سازمان ملل متحد فهرستی به ترتیب حروف الفباء از کلیه اشخاصی که به این ترتیب نامزد می‌شوند با ذکر نام دولت‌هایی که آنان را معرفی کرده‌اند تهیه و آن را حداکثر یک ماه قبل از تاریخ انتخابات به دولت‌های طرف این میثاق ارسال خواهد داشت.

۴. انتخاب اعضای کمیته در جلسه‌ای که به دعوت دبیرکل سازمان ملل متحد از دولت‌های طرف این میثاق در مرکز سازمان ملل متحد تشکیل خواهد شد انجام می‌شود. نصاب این جلسه دوسوم دولت‌های طرف این میثاق است و منتخبین نامزدهائی خواهند بود که بیشترین تعداد رأی را به دست آورده و حائز اکثریت تام آراء نمایندگان دولت‌های حاضر و رأی دهنده باشند.

ماده ۳۱:

۱. کمیته نمی‌تواند بیش از یک تبعه از هر دولت عضو داشته باشد.

۲. در انتخاب اعضای کمیته رعایت تقسیمات عادلانه جغرافیائی و شرکت نمایندگان اشکال مختلف تمدن‌ها و سیستم (نظام)‌های عمده حقوقی خواهد شد.

ماده ۳۲:

۱. اعضای کمیته برای مدت ۴ سال انتخاب می‌شوند و در صورتی که مجدداً نامزد شوند تجدید انتخاب آنان مجاز خواهد بود لیکن مدت عضویت ۹ تن از اعضاء منتخب در اولین انتخابات در پایان دو سال منقضی می‌شود. نام این ۹ تن بلافاصله پس از اولین انتخابات به وسیله قرعه توسط رئیس جلسه مذکور در بند ۴ ماده ۳۰ معین می‌شود.

۲. در انقضای دوره تصدی، انتخابات طبق مواد قبلی این بخش میثاق به عمل خواهد آمد.

ماده ۳۳:

۱. هرگاه یک عضو کمیته به نظر مورد اتفاق آراء سایر اعضا کمیته انجام خدمات خود را به هر علتی جز غیبت موقت قطع نموده باشد رئیس کمیته، دبیرکل سازمان ملل متحد را مطلع و او کرسی عضو مزبور را بلامتصدی اعلام می‌کند.

۲. در صورت فوت یا استعفای یک عضو کمیته رئیس کمیته فوراً دبیرکل سازمان ملل متحد را مطلع و او آن کرسی را از تاریخ فوت یا تاریخی که به استعفاء ترتیب اثر داده می‌شود بلامتصدی اعلام می‌کند.

ماده ۳۴:

۱. هرگاه بلامتصدی بودن یک کرسی بر طبق ماده ۳۳ اعلام شود و دوره تصدی عضوی که به جانشینی باید انتخاب گردد ظرف شش ماه از تاریخ اعلام بلامتصدی بودن منقضی نشود دبیرکل سازمان ملل متحد به هر یک از دولت‌های طرف این میثاق اعلام خواهد نمود که می‌تواند ظرف مدت دو ماه نامزدهای خود را بر طبق ماده ۲۹ به منظور اشغال کرسی بلامتصدی معرفی کنند.

۲. دبیرکل سازمان ملل متحد فهرستی به ترتیب حروف الفباء از اشخاصی که به این ترتیب نامزد شده‌اند تهیه خواهد نمود و آنرا برای دولت‌های طرف این میثاق ارسال خواهد داشت. انتخاب برای اشغال کرسی بلامتصدی بر طبق مقررات مربوط این بخش از میثاق صورت خواهد گرفت.

۳. هر عضوی که برای اشغال کرسی بلامتصدی اعلام شده به شرح مذکور در ماده ۳۳ انتخاب می‌شود برای بقیه مدت عضویت عضوی که کرسی او در کمیته طبق مقررات آن ماده بلامتصدی شده است عضو کمیته خواهد بود.

ماده ۳۵:

اعضای کمیته با تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد طبق شرایطی که مجمع عمومی با توجه به اهمیت خدمات کمیته تعیین نماید از منابع سازمان ملل متحد مقرری دریافت خواهند داشت.

ماده ۳۶:

دبیرکل سازمان ملل متحد کارمندان و وسائل مادی مورد احتیاج برای اجرای مؤثر وظایفی که کمیته به موجب این میثاق به عهده دارد در اختیار کمیته خواهد گذاشت.

ماده ۳۷:

۱. دبیرکل سازمان ملل متحد اعضای کمیته را برای تشکیل نخستین جلسه در مرکز سازمان ملل متحد دعوت می‌کند.

۲. پس از نخستین جلسه کمیته در اوقاتی که در آئین‌نامه داخل آن پیش‌بینی می‌شود تشکیل جلسه خواهد داد.

۳. کمیته معمولاً در مرکز سازمان ملل متحد یا در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو تشکیل جلسه خواهد داد.

ماده ۳۸:

هر عضو کمیته باید پیش از تصدی وظایف خود در جلسه علنی طی تشریفات رسمی تعهد کند که وظایف خود را با کمال بی‌طرفی و از روی کمال وجدان ایفا خواهد کرد.

ماده ۳۹:

۱. کمیته هیئت رئیسه خود را برای مدت دو سال انتخاب خواهد کرد. اعضای هیئت رئیسه قابل انتخاب مجدد هستند.

۲. کمیته آئین‌نامه داخلی‌اش را خود تنظیم می‌کند. آئین‌نامه مزبور از جمله مشتمل بر مقررات ذیل خواهد بود:

الف. حد نصاب رسمیت جلسات حضور دوازده عضو است.

ب. تصمیمات کمیته به اکثریت آراء اعضاء حاضر اتخاذ می‌گردد.

ماده ۴۰:

۱. دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند دربارهٔ تدابیری که اتخاذ کرده‌اند و آن تدابیر به حقوق شناخته شده در این میثاق ترتیب اثر می‌دهد و دربارهٔ پیشرفت‌های حاصل در تمتع از این حقوق گزارش‌هایی تقدیم بدارند:

الف. ظرف یکسال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این میثاق برای هر دولت طرف میثاق در امور مربوط به خود دولت.

- ب. پس از آن هر موقع که کمیته چنین درخواستی بنماید.
۲. کلیه گزارش‌ها باید خطاب به دبیر کل سازمان ملل متحد باشد و او آنها را برای رسیدگی به کمیته ارجاع خواهد کرد. گزارش‌ها باید حسب مورد حاکی از عوامل و مشکلاتی باشد که در اجرای مقررات این میثاق تأثیر دارند.
۳. دبیر کل سازمان ملل متحد می‌تواند پس از مشورت با کمیته رونوشت قسمت‌هایی از گزارش‌ها را که ممکن است مربوط به امور مشمول صلاحیت مؤسسات تخصصی باشد برای آن مؤسسات ارسال دارد.
۴. کمیته گزارش‌های واصل از دولت‌های طرف این میثاق را بررسی می‌کند و گزارش‌های خود و همچنین هرگونه ملاحظات کلی که مقتضی بداند به کشورهای طرف این میثاق ارسال خواهد داشت. کمیته نیز می‌تواند این ملاحظات را به ضمیمه گزارش‌های واصل از کشورهای طرف این میثاق به شورای اقتصادی و اجتماعی تقدیم بدارد.
۵. دولت‌های طرف این میثاق می‌توانند نظریاتی درباره هرگونه ملاحظاتی که برطبق بند ۴ این ماده اظهار شده باشد به کمیته ارسال دارند.

ماده ۴۱:

هر دولت طرف این میثاق می‌تواند به موجب این ماده هر موقع اعلام بدارد که صلاحیت کمیته را برای دریافت و رسیدگی به اطلاعیه‌های دائر بر ادعای هر دولت طرف میثاق که دولت دیگر طرف میثاق تعهدات خود را طبق این میثاق انجام نمی‌دهد به رسمیت می‌شناسد. به موجب این ماده فقط اطلاعیه‌هایی قابل دریافت و رسیدگی خواهد بود که توسط یک دولت طرف میثاق که شناسائی صلاحیت کمیته را نسبت به خود اعلام کرده باشد تقدیم بشود. هیچ اطلاعیه مربوط به یک دولت طرف میثاق که چنین اعلامی نکرده باشد قابل پذیرش نخواهد بود. نسبت به اطلاعیه‌هایی که به موجب این ماده دریافت می‌شود به ترتیب ذیل اقدام خواهد شد:

الف. اگر یک دولت طرف میثاق تشخیص دهد که دولت دیگر طرف میثاق را به مقررات این میثاق ترتیب اثر نمی‌دهد می‌تواند به وسیله اطلاعیه کتبی توجه آن دولت طرف میثاق را به موضوع جلب کند. در ظرف مدت سه ماه پس از وصول اطلاعیه دولت

دریافت کننده آن توضیح یا هرگونه اظهار کتبی دیگر دائر به روشن کردن موضوع در اختیار دولت فرستنده اطلاعیه خواهد گذارد. توضیحات و اظهارات مزبور حتی الامکان و تا جایی که مقتضی باشد از جمله حاوی اطلاعاتی خواهد بود در خصوص قواعد دادرسی طبق قوانین داخلی آن دولت و آنچه که برای علاج آن به عمل آمده یا در جریان رسیدگی است یا آنچه در این مورد قابل استفاده بعدی است. ب. اگر در ظرف شش ماه پس از وصول اولین اطلاعیه به دولت دریافت کننده موضوع با رضایت هر دو طرف مربوط فیصله نیابد هر یک از طرفین حق خواهد داشت با ارسال اخطاریه‌ای به کمیته و به طرف مقابل موضوع را به کمیته ارجاع نماید.

ج. کمیته به موضوع مرجوعه فقط پس از احراز اینکه بنابر اصول متفق علیه حقوق بین‌الملل کلیه طرق شکایت طبق قوانین داخلی در موضوع مورد استناد واقع و طی شده است به موضوع مرجوعه رسیدگی می‌کند. این قاعده در مواردی که طی طرق شکایت به نحو غیر معقول طولانی باشد مجری نخواهد بود.

د. کمیته در موقع رسیدگی به اطلاعیه‌های واصل به موجب این ماده جلسات سری تشکیل خواهد داد.

ه. با رعایت مقررات شق «ج» کمیته به منظور حل دوستانه موضوع مورد اختلاف براساس احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی شناخته شده در این میثاق مساعی جمیله خود را در اختیار دولت‌های ذینفع طرف میثاق خواهد گذارد.

و. کمیته در کلیه امور مرجوعه به خود می‌تواند از دولت‌های (ذینفع) طرف اختلاف موضوع شق «ب» هرگونه اطلاعات مربوط به قضیه را بخواهد.

ز. دولت‌های ذینفع طرف میثاق موضوع شق «ب» حق خواهند داشت هنگام رسیدگی به قضیه در کمیته نماینده داشته باشند و ملاحظات خود را شفاهاً «یا کتباً» یا به هر یک از دو شق اظهار بدارند.

ح. کمیته باید در مدت ۱۲ ماه پس از تاریخ دریافت اخطاریه موضوع شق «ب» گزارش بدهد:

۱. اگر راه حلی طبق مقررات شق «ه» حاصل شده باشد کمیته گزارش خود را به شرح مختصر قضایا و راه حل حاصله حصر خواهد کرد.

۲. اگر راه حلی طبق مقررات شق «ه» حاصل نشده باشد کمیته در گزارش خود، به شرح مختصر اکتفا خواهد کرد. متن ملاحظات کتبی و صورت مجلس ملاحظات شفاهی که دولت‌های ذینفع طرف میثاق اظهار کرده‌اند ضمیمه گزارش خواهد بود. برای هر موضوعی گزارشی به دولت‌های ذینفع طرف میثاق ابلاغ خواهد شد.

۳. مقررات این ماده موقعی لازم‌الاجراء خواهد شد که ده دولت طرف این میثاق اعلامیه‌های پیش‌بینی شده در بند اول این ماده را داده باشند. اعلامیه‌های مذکور توسط دولت طرف میثاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع می‌شود و او رونوشت آنرا برای سایر دولت‌های طرف میثاق ارسال خواهد داشت اعلامیه ممکن است هر موقع به وسیله اخطار به خطاب به دبیرکل مسترد گردد. این استرداد به رسیدگی هر مسئله موضوع یک اطلاعیه که قبلاً به موجب این ماده ارسال شده باشد خللی وارد نمی‌کند. هیچ اطلاعیه دیگری پس از وصول اخطار به استرداد اعلامیه به دبیرکل پذیرفته نمی‌شود مگر اینکه دولت ذینفع طرف میثاق اعلامیه جدیدی داده باشد.

ماده ۴۲:

۱. الف. اگر مسئله مرجوعه به کمیته طبق ماده ۴۱ با رضایت دولت‌های ذینفع طرف میثاق حل نشود کمیته می‌تواند با موافقت قبلی دولت‌های ذینفع طرف میثاق یک کمیسیون خاص سازش تشکیل بدهد (که از این پس کمیسیون نامیده می‌شود). کمیسیون به منظور نیل به یک راه حل دوستانه مسئله براساس احترام این میثاق مساعی جمیله خود را در اختیار دولت‌های ذینفع طرف میثاق می‌گذارد.

ب. کمیسیون مرکب از پنج عضو است که با توافق دول ذینفع طرف میثاق تعیین می‌شوند. اگر دولت‌های ذینفع طرف میثاق درباره‌ی ترکیب تمام یا بعضی از اعضاء کمیسیون در مدت سه ماه به توافق نرسند آن عده از اعضاء کمیسیون که درباره‌ی آنها توافق نشده است از بین اعضاء کمیته با رأی مخفی به اکثریت دو ثلث اعضاء کمیته انتخاب می‌شوند.

۲. اعضای کمیسیون برحسب صلاحیت شخصی خودشان^۱ انجام وظیفه می‌کنند. آنها نباید از اتباع دولت‌های ذینفع طرف میثاق بوده یا از اتباع دولتی که طرف این میثاق نیست یا از اتباع دولت طرف این میثاق که اعلامیه مذکور در ماده ۴۱ را نداده باشند.

۳. کمیسیون رئیس خود را انتخاب و آئین‌نامه داخلی خود را تصویب می‌کند.

۴. جلسات کمیسیون معمولاً در مرکز سازمان ملل متحد یا در دفتر سازمان ملل متحد در ژنو تشکیل خواهد شد معه‌ذا جلسات مزبور ممکن است با مشورت دبیرکل سازمان ملل متحد و دول ذینفع طرف میثاق در محل مناسب دیگری تشکیل شود.

۵. دبیرخانه پیش‌بینی شده در ماده ۳۶ خدمات دفتری کمیسیون‌های متشکل به موجب این ماده را نیز انجام می‌دهد.

۶. اطلاعاتی که کمیته دریافت و رسیدگی می‌کند در اختیار کمیسیون گذارده می‌شود و کمیسیون می‌تواند از دولت‌های ذینفع طرف میثاق تهیه هرگونه اطلاع تکمیلی مربوط دیگری را بخواهد.

۷. کمیسیون پس از مطالعه مسئله از جمیع جهات ولی در هر صورت حداکثر در مدت دوازده ماه پس از ارجاع امر به آن گزارشی به رئیس کمیته تقدیم می‌دارد و او آن را به دولت‌های ذینفع طرف میثاق ابلاغ می‌نماید.

الف. اگر کمیسیون نتواند در مدت دوازده ماه رسیدگی را به اتمام برساند در گزارش خود اکتفا به بیان مختصر این نکته می‌کند که رسیدگی مسئله به کجا رسیده است.

ب. هرگاه یک راه حل دوستانه براساس احترام حقوق بشر به نحو شناخته شده در این میثاق حاصل شده باشد کمیسیون در گزارش خود به ذکر مختصر قضایا و راه حلی که به آن رسیده‌اند اکتفا می‌کند.

ج. هرگاه یک راه حل به مفهوم شق «ب» حاصل نشده باشد کمیسیون استنباط‌های خود را در خصوص کلیه نکات ماهیتی مربوط به مسئله مورد بحث بین دولت‌های ذینفع طرف میثاق و همچنین نظریات خود را در خصوص امکانات حل دوستانه قضیه در

۱. مراد از «صلاحیت شخصی خودشان» این است که سمت نمایندگی کشور متبوع خود را ندارند.

گزارش خود درج می‌کند. این گزارش همچنین محتوی ملاحظات کتبی و صورت مجلس ملاحظات شفاهی دولت‌های ذینفع طرف میثاق خواهد بود.

د. هرگاه گزارش کمیسیون طبق شق «ج» تقدیم بشود دولت‌های ذینفع طرف میثاق در مدت سه ماه پس از وصول گزارش به رئیس کمیته اعلام می‌دارند که مندرجات گزارش کمیسیون را می‌پذیرند یا نه.

۸. مقررات این ماده به اختیارات کمیته بر طبق ماده ۴۱ خللی وارد نمی‌کند.

۹. کلیه هزینه‌های اعضای کمیسیون به طور تساوی بین دولت‌های ذینفع طرف میثاق براساس برآوردی که دبیرکل سازمان ملل متحد تهیه می‌کند تقسیم می‌شود.

۱۰. دبیرکل سازمان ملل متحد اختیار دارد در صورت لزوم هزینه‌های اعضا را قبل از آنکه دولت‌های ذینفع طرف میثاق طبق بند ۹ این ماده پرداخت کنند کارسازی دارد.

ماده ۴۳:

اعضای کمیته و اعضای کمیسیون‌های خاص سازش که طبق ماده ۴۲ ممکن است تعیین شوند حق دارند از تسهیلات و امتیازات و مصونیت‌های مقرر درباره کارشناسان مأمور سازمان ملل متحد مذکور در قسمت‌های مربوط کنوانسیون امتیازات و مصونیت‌های ملل متحد استفاده نمایند.

ماده ۴۴:

مقررات اجرائی این میثاق بدون اینکه به آئین‌های دادرسی مقرر در زمینه حقوق بشر طبق اسناد تشکیل دهنده یا به موجب کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی خلل وارد سازد، اعمال می‌شود و مانع از آن نیست که دولت‌های طرف میثاق برای حل یک اختلاف طبق موافقت‌نامه‌های بین‌المللی عمومی یا اختصاصی که ملزم به آن هستند متوسل به آئین‌های دادرسی دیگری بشوند.

ماده ۴۵:

کمیته هر سال گزارش کارهای خود را توسط شورای اقتصادی و اجتماعی به مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقدیم می‌دارد.

بخش پنجم

ماده ۴۶:

هیچ یک از مقررات این میثاق نباید به نحوی تفسیر شود که به مقررات منشور ملل متحد و اساسنامه‌های مؤسسات تخصصی دائر به تعریف مسئولیت‌های مربوط به هر یک از ارکان سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی نسبت به مسائل موضوع این میثاق لطمه‌ای وارد آورد.

ماده ۴۷:

هیچ یک از مقررات این میثاق نباید به نحوی تفسیر شود که به حق ذاتی کلیه ملل به تمتع و استفاده کامل و آزادانه آنان از منابع و ثروت‌های طبیعی خودشان لطمه‌ای وارد آورد.

بخش ششم

ماده ۴۸:

۱. این میثاق برای امضای هر دولت عضو سازمان ملل متحد یا عضو هر یک از مؤسسات تخصصی آن یا هر دولت طرف متعاقد اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری همچنین هر دولتی که مجمع عمومی سازمان ملل متحد دعوت کند که طرف این میثاق بشود مفتوح است.
۲. این میثاق موکول به تصویب است. اسناد تصویب باید نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع شود.
۳. این میثاق برای الحاق هر یک از دولت‌های مذکور در بند اول این ماده مفتوح خواهد بود.
۴. الحاق به وسیله تودیع سند الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد به عمل می‌آید.
۵. دبیرکل سازمان ملل متحد کلیه دولت‌هایی را که این میثاق را امضاء کرده‌اند یا به آن ملحق شده‌اند از تودیع هر سند تصویب یا الحاق مطلع خواهد کرد.

ماده ۴۹:

۱. این میثاق سه ماه پس از تاریخ تودیع سی و پنجمین سند تصویب یا الحاق نزد دبیرکل سازمان ملل متحد لازم‌الاجراء می‌شود.

۲. درباره هر دولتی که این میثاق را پس از تودیع سی و پنجمین سند تصویب یا الحاق، تصویب کند یا به آن ملحق بشود این میثاق سه ماه پس از تاریخ تودیع سند تصویب یا الحاق آن دولت لازم‌الاجراء می‌شود.

ماده ۵۰:

مقررات این میثاق بدون هیچ‌گونه محدودیت یا استثناء درباره کلیه واحدهای تشکیل دهنده دولت‌های متحد (فدرال) مشمول خواهد داشت.

ماده ۵۱:

۱. هر دولت طرف این میثاق می‌تواند اصلاح (این میثاق) را پیشنهاد کند و متن آنرا نزد دبیرکل سازمان ملل متحد تودیع کند. در این صورت دبیرکل سازمان ملل متحد هر طرح اصلاح پیشنهادی را به دولت‌های طرف این میثاق ارسال می‌دارد و از آنها درخواست می‌نماید به او اعلام دارند که آیا مایلند کنفرانسی از دولت‌های طرف میثاق به منظور بررسی و اخذ رأی درباره طرح‌های پیشنهادی تشکیل گردد. در صورتی که حداقل یک ثلث دولت‌های طرف میثاق موافق تشکیل چنین کنفرانسی باشند دبیرکل کنفرانس را در زیر لوای سازمان ملل متحد دعوت خواهد کرد. هر اصلاحی که مورد قبول اکثریت دولت‌های حاضر و رأی دهنده در کنفرانس واقع بشود برای تصویب به مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقدیم خواهد شد.

۲. اصلاحات موقعی لازم‌الاجراء می‌شود که به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد برسد و اکثریت دو ثلث دولت‌های طرف این میثاق بر طبق قواعد قانون اساسی خودشان آنرا قبول کرده باشند.

۳. موقعی که اصلاحات لازم‌الاجراء می‌شود برای آن دسته از دولت‌های طرف میثاق که آنرا قبول کرده‌اند الزام‌آور خواهد بود سایر دولت‌های طرف میثاق کماکان به مقررات این میثاق و هرگونه اصلاح آن که قبلاً قبول کرده‌اند ملزم خواهند بود.

ماده ۵۲:

قطع نظر از اطلاعیه‌های مقرر در بند ۵ ماده ۴۸ دبیرکل سازمان ملل متحد مراتب زیر را به کلیه دولت‌های مذکور دریند اول آن ماده اطلاع خواهد داد:

الف. امضاهای این میثاق و اسناد تصویب و الحاق تودیع شده طبق ماده ۴۸.